

HIRS

<https://www.youtube.com/watch?v=APs85f0eE5M>

<https://www.youtube.com/watch?v=OrokzgxIP7o>

Sorular:

1. İnsanın tabiatındaki hırsı iyi yöne nasıl kanalize edebiliriz?
2. Açgözlülük nedir? Efendimizin açgözlülük ile alakalı bir sözünü yazınız.
3. "O size karşı çok haristi" sözü neyi anlatıyor?

Mearic / 19. Gerçekten insan, pek hırslı (ve sabırsız) yaratılmıştır.

Ali imran / 14. Nefsanî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı. Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Halbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır.

* Hz. Enes (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselam) buyurdular ki: "Âdemoğlu ihtiyarladıkça onda iki şey gençleşir: Mala karşı hırs ve hayata karşı hırs".

* Ka'b İbnu Mâlik (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Resulûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Bir sürüye salınan iki aç kurdun sürüye verdiği zarar, kişinin mal ve şeref hırsıyla dine verdiği zarardan daha fazla değildir."

Mânası şudur: Kişinin mal ve şeref için gösterdiği hırs veya bu iki şeye olan sevgisi dine fesad ve zarar getirir, tıpkı aç iki kurdun hiçbir engelleme olmadan sürüye salındığı zaman hâsıl edecekleri zarar gibi...

* Hz. Enes (radiyallâhu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Âdemoğlu için iki vâdi dolusu mal olsaydı, mutlaka bir üçüncüyü isterdi. Âdemoğlunun iç boşluğunu ancak toprak doldurur. Allah tevbe edenleri affeder."

Hırs; tamahkârlık, doyma bilmeyen bir arzu ile bazı şeyleri istemek, şiddetli talep ve arzu manalarına gelir. Bu mezmum sıfat müminlerde sebab-i hasârettir.

Yani, mutlak manada hırslı olan bir insan, maddî-manevî kaybetmeye aday demektir. Dolayısıyla başarılı olmak ve hüsrana uğramamak için hırsı terk etmek veya onu hayra/iyiye kanalize etmek gerekmektedir; gerekmektedir, zira insan, birçok konuda hırsın kendini kurtaramaz. Bu da gayet normaldir. Zira hırs, insanın tabiatında vardır. Öyleyse herkese düşen vazife bu hissin yüzünü hayra çevirmek olmalıdır.

Bazen insan, öyle şeylere karşı hırs gösterir ki haddizatında bunların, onun manevî hayatında bir arpa kadar dahi değeri yoktur. Meselâ bir insanın dünyevî-uhrevî hiçbir kaygı gözetmeksizin 'Sosyal hayatta kademem şöyle olsun.. hayatı şöyle yaşayayım.. çok kazanayım, her imkana kavuşayım..' gibi temennileri, ona kaybettiren zararlı birer hırs ifadeleridir. İşte bu manadaki hırs, haybet ve hüsrana sebebiyet verir ve insana bir kazandırsa da çok kaybettirir. Öte yandan, takdirle karşılanan birtakım hırslar da vardır ki, insan bunlarla Allah Rasulü'nün mübarek bir vasfını ihrâz etmiş olur. Evet, Cenab-ı Hak (cc) Efendimiz (sav) için 'Harîsün Aleyküm... - Size karşı çok hırslı...' (Tevbe, 9/128) buyurmaktadır ki, Nebiler Serveri (sav), insanların iman etmesine, alemin O'nun nuruyla nurlanmasına, herkesin sırat-ı müstakime ulaşmasına, hiç kimsenin gözünün kapalı kalmamasına, inananların zikzaklar çizmemesine, herkesin gözünü açıp Allah'ı görmesine ve doğru yolu bulup Allah'a ulaşmasına karşı çok hırslıydı. İşte hırsın böyle mukaddes olanı da vardır ve herkes tabiatındaki bu duyguyu böyle ulvi bir gayeye yönlendirmelidir.

Bir âyet-i kerimede Allah Resûlü'nün, âyetin nazil olduğu dönem itibarıyla sahabeye, umumî mânâda da bütün ümmet-i Muhammed'e karşı çok haris olduğu belirtilir. Haris, bir şeyi hırsla isteyen demektir. Hırs ise, herkesin bildiği gibi bir hasaret sebebidir. Dolayısıyla bu küllî kaideyi vaz' eden ve yaşayarak bize gösteren Nebiler Serveri'nin haris yani hırslı olması, insanı, başlangıcı ve sonucu itibarıyla hasarete götüren şeylerden olmasa gerek. Evet, onun haris oluşu, dünyaya ait şeylerde değil, bütünüyle iman ve imana taalluk eden hususlardaydı. Bu zaviyeden meseleye bakılacak olursa; Allah Resûlü (s.a.s) başkalarının imanlarını kurtarma mevzuunda çok haristi. İmana uyananların, imanda terakki etmeleri hususunda da çok haristi. Keza onların iman yolundan inhiraf etmemeleri mevzuunda da çok haristi.. ve bilhassa umumî plânda, topyekün insanlığın imandan nasiplerini almaları konusunda olabildiğine haristi.

Evet, hırs yapılacaksa, Allah'ın rızasını elde etme ile Allah ve Rasulü'ne ulaşma mevzuunda yapılmalıdır. Aslında hırs olmadan dünyayı imar etmek imkansızdır. Fakat bu uğurda hırsa takılıp arzu ve isteklerinin zebûnu olarak yolda kalma tehlikesi de söz konusudur. İşte yolların ayırım noktası: Bizim için bu dünyada, başarılı olmuş bir matador gibi 'Allah'ım!' diyerek şehadet parmağını kaldırıp başarıyı ilan etmek de söz konusu; o kötü duyguya yenik düşüp mahcup ve mahzûn iki büklüm, sürüm sürüm sürünmek de... Bu açıdan denebilir ki, insan bir taraftan kazanma, bir taraftan da kaybetme kuşağında bulunmaktadır. Hırs öyle bir haslettir ki, onunla dünyalar kazanılabildiği gibi, -hafizanallah- dünya ve âhiret kayıp da edilebilir...

Hasılı, herkeste hırs hissi vardır. Ne var ki, hırsın babayığitleri her zaman terslik gibi görünen bu handikapları aşip olumsuz gibi görünen şeyleri olumlu hale getirerek, hiç olmayacak şeylerden bereket elde edebilirler.

Kaybetme Kuşağında Kazandıran His: Hırs

İnsanda bir takım duygular vardır ki, bu duygular iyiye de kullanılabilir, kötüye de. Bunlardan birisi hırstır. Hırs: Tama, aç gözlülük, aşırı tutku, sonu gelmeyen istek gibi manalara gelir. Eğer insan bu duyguya kapılırsa mal, mülk, makam, mevki hırsı öylesine kendini sarar ve kaplar ki, Peygamberimizin ifadesiyle: "Kişiden mal hırsının, şeref ve mevkiye düşkünlüğünün dinine yaptığı zarar, iki aç kurdun sürüye yaptığı zarardan daha büyük olur."

Halbuki bu duygu insana, iyilik yolunda, hayır için ve hak yolunda kullanmak için verilmiştir. İmanda, İslam'da ve hakta sebat için insana bu duygu verilmiştir. Bilhassa ebedi hayatımızı alakadar eden hususlarda hırsa büyük iş düşer, kişi gevşemeden, ümitsizliğe karamsarlığa, bedbinliğe, bıkkınlığa düşmeden yoluna devam eder. Dünyalık şeyler hususunda da hırsılık önemlidir. Çünkü bu duygu sayesinde insanlar, pek çok işlere imza atarlar, pek önemli hadiseleri aşarlar ve zorluklan, sıkıntılan, dar boğazlan bu hırsıla geçerler ve selamete ererler. Tabii ki bu, bize verilen hırs duygusu iyi yolda kullanılabilirdiği zamandır. Ya değilse kötüye alet edilirse, yanlış anlaşılırsa işte o zaman insanın başına dert olur, hem dünyasını hem de ahiretini tehlikeye düşürebilir...

İnsan ibadetler hususunda çok hırslı olmalı, asla tavize yanaşmamalıdır. Peygamberimiz (sav): "İnsanların üzerine öyle bir zaman gelecek ki, onların içinde dini (nin icaplarını yerine getirme) üzerinde tahammül gösteren, avucunun içinde ateş parçası tutan gibidir" buyurur.

Ebu'd Derda'nın (r.a.) rivayet ettiği bir hadisi şerifte de dini hususlar için sabır ve tahammül etmenin gerekliliği şu şekilde ortaya konulur: "Paramparça edilsen ve (ateşte) yakılsan bile! Allah'a hiçbir şeyi ortak etme. Ve hiçbir farz namazı bile bile bırakma. Çünkü kim bir farz namazı kasıtlı olarak bırakırsa zimmet (yani ilahi teminat) kendisinden uzaklaşmış olur. İçki de içme, çünkü içki her şerrin anahtarıdır."

İşte Allah yolunda hırslı, sabırlı, sebatlı ve kararlı olmanın gereğini ortaya koyan bir ikaz...

Acaba bu duygumuz hep böyle güzel, hep böyle olumlu mu kullanılıyor? "Bununla beraber Allah kullarına rızkı bol bol seriverse, arzda azar ve taşkınlık ederlerdi. Velâkin Allah dlediği kadar bir miktar ile indiriyor." (42 Şura, 27)

Bu duygu, dünyalık, makam, mevki elde etmeye yönelik olursa, işte o zaman tehlike sinyalleri vermektedir. Hani Peygamberimizin (s.a.v) buyurduğu şekliyle: "Dünya sevgisi her çeşit hatalı davranışların başıdır. Bir şeye olan sevgin seni kör ve sağır yapar." "İnsanoğlu ne kadar yaş-lansa da, madde hırsı içinde canlı kalır."

Bu hırs duygusu, madde sevgisi doyuma ermeyecek bir mahiyettedir: "İnsanoğlu iki vadi dolusu altına kavuşsa bir üçüncüyü arayacaktır. Hatta dünya dahi verilse "Yeter" demeyecektir, onun; gözünü ancak toprak doyuracaktır.

Açgözlülüğe Karşı

Dünyevî güzelliklere ve mala-mülke karşı tama duygusunun da henüz zihinde bir görüntü gibiyken oracıkta boğulması lazımdır; gelişip büyüyerek başkasının kazancını çekememezliğe, hasede ve kıskançlığa dönüşmesine fırsat verilmemelidir. Zira bu zaaf, daha küçükken önü alınmazsa, değil insanı dilencilığa sevk etmek, karakter bakımından zayıf kimseleri hırsızlığa bile götürebilir.

Evet, insan mal-mülk mevzuunda da kendinde bir zaaf görüyorsa, daha baştan ayaklarını sağlam tutabileceği yerde durmalı ve yıkılabileceği alanlarda dolaşmamalıdır. Gözünü servet hissi bürümüş bir kimsenin makam, mansıp ve imkan sahibi olması buzlu yolda ulu orta koşması gibi bir şeydir. Onun kayıp düşmesi her an muhtemeldir. Öyleyse, o insan, yüzüstü kapaklanmayacağı sahalara yönelmeli; dönebileceği yerde geri dönmeli ve henüz iş işten geçmemişken iradesinin hakkını vermelidir. Aksi halde, iradesinin sırtına çok ağır bir yük yükleyip devrildikten ve "iffetsiz" damgasını yedikten sonra "Ben ne kadar da iradesizmişim" diyerek yakınmasının bir manası yoktur.

Öyleyse dünya nedir? Bütün hataların başı olan dünya sevgisi nasıl anlaşılmalıdır? Hem dünyanın içinde yaşayıp hem de bu sevgiden uzak kalmak ne demektir?

İslam mütefekkirleri dünyayı, kınanan, yerilen dünyayı şöyle tarif ediyorlar:

Hz. Mevlana: Dünya nedir? Dünya ne kumaş, ne para, ne kadındır. Dünya insanı Allah'tan gafil bırakan şeydir, diyor. Yani, denizde geminin yüzmesi gibi kulun dünya nimetleri içinde bulunduğu halde onların sevgisini gönlüne yerleştirmemesidir. Çünkü gemi suyun içinde yüzer, fakat su geminin içine girecek olursa gemi batar. Kulun eşyaya, servete sahip olması gerekir, servet ve eşyanın kula hizmetçi olması icab eder. Çünkü bunlar, insanın hizmetine verilmiş şeylerdir. Kişinin kendi hizmetçilerinin hizmetçisi ve kölesi haline gelmesi ne kadar gülünçtür?

Abdulkadir Geylani Hazretleri: "Dünyayı kalbinden çıkar, onu elinde tut veya cebine koy; zira o haliyle dünya sana zarar vermez." diyor.

Dünyanın şerli, zararlı, çirkin, menfur, değersiz ve tahkire layık yönü; insanın, dünyanın, dünyalıkların, eşyaların kulu-kölesi haline gelmesidir. Övülen, sevilen ve tasvib edilen yanı ise; kişinin dünya hayatını ve malını bir fırsat bilerek, Allah yolunda çalışması, Allah için harcaması, kendi ahireti için hazırlık yapması ve geçici şeylere aldanmamasıdır Dünyayı kalben değil, kesben sevmelidir. Dünyayı kesben değil, kalben terketmelidir.

Çünkü ahirette bu dünyada kazanılmaktadır. "Dünya ahiretin tarlasıdır." İstenilen, Allah'ın rızası için yarışların yapıldığı, hayırlı ve salih işlerin yapıldığı dünyadır. Hadis-i şeriflere göre istenilmeyen, bütün hataların başı, belaların sebebi, ahlaksızlığın kaynağı, ahirete zıt olan bir dünya anlayışıdır, sapıkların ve dünyaperestlerin dünyasıdır.

Dünyaya müslümanlar sahip çıkmaz ve görevlerini yapmazlarsa, dünyaya Karun ruhlular sahip olur ve bozarlar. İnsanlara kötü örnek olurlar. Müslüman dünya için çalışır, dünyadan nasibini unutmaz, ancak dünyayı gaye haline getirmez. Dünyayı ahiret hazırlığı için fırsat görür ve değerlendirir, kulluğunu gerçekleştirir. Hırsını hak yolda, hak için, hakkın hakimiyeti için kullanır...

Evet, hırs, zîhayat âleminde en geniş bir daireden tut, tâ en cüz'î bir ferde kadar sû-i tesirini gösterir.

Tevekkülväri taleb-i (işini Allah'a bırakılarak taleb edilen) rızık ise, bilâkis medar-ı rahattır ve her yerde hüsn-ü tesirini gösterir. İşte, bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan meyvedar ağaçlar ve nebatlar, tevekkülväri, kanaatkârâne yerlerinde durup hırs göstermediklerinden, rızıkları onlara koşup geliyor.

Hayvanlardan pek fazla evlât besliyorlar. Hayvânât ise, hırsla rızıkları peşinde koştukları için, pek çok zahmet ve noksaniyetle rızıklarını elde edebiliyorlar.

Hem hayvânât dairesi içinde zaaf ve acz lisan-ı haliyle tevekkül eden yavruların meşru ve mükemmel ve lâtif rızıkları hazine-i rahmetten verilmesi; ve hırsla rızıklarına saldıran canavarların gayr-ı meşru ve pek çok zahmetle kazandıkları nâhoş rızıkları gösteriyor ki, hırs sebep-i mahrumiyettir; tevekkül ve kanaat ise vesile-i rahmettir.

Madem öyledir. Eğer malı çok seversen, hırsla değil, belki kanaatle malı talep et, tâ çok gelsin.

Ehl-i kanaat ile ehl-i hırs, iki şahsa benzer ki, büyük bir zâtın divanhanesine giriyorlar. Birisi kalbinden der: "Beni yalnız kabul etsin; dışarıdaki soğuktan kurtulsam bana kâfidir. En aşağıdaki iskemleyi de bana verseler, lütuftur."

İkinci adam, güya bir hakkı varmış gibi ve herkes ona hürmet etmeye mecburmuş gibi, mağrurâne der ki: "Bana en yukarı iskemleyi vermeli." O hırsla girer, gözünü yukarı mevkilere diker, onlara gitmek ister. Fakat divanhane sahibi onu geri döndürüp aşağı oturtur. Ona teşekkür lâzımken, teşekkürü bedel kalbinden kızıyor. Teşekkür değil, bilâkis hane sahibini tenkit ediyor. Hane sahibi de ondan istiskal ediyor.

Birinci adam mütevaziâne giriyor, en aşağıdaki iskemleye oturmak istiyor. Onun o kanaati, divanhane sahibinin hoşuna gidiyor. "Daha yukarı iskemleye buyurun" der. O da gittikçe teşekkürâtını ziyadeleştirir; memnuniyeti tezayüd eder.

İşte, dünya bir divanhane-i Rahmân'dır. Zemin yüzü bir sofrâ-i rahmettir. Derecât-ı erzak ve merâtib-i (derece) nimet dahi iskemleler hükmündedir.

Hem, en cüz'î işlerde de herkes hırsın sû-i tesirini hissedebilir.

Meselâ, iki dilenci birşey istedikleri vakit, hırsla ilhah (zorla) eden dilenciden istiskal edip (çirkin bularak) vermemek, diğer sakın dilenciye merhamet edip vermek, herkes kalbinde hisseder.

Hem meselâ, gecede uykun kaçmış; sen yatmak istesen, lâkayt kalsan, uykun gelebilir. Eğer hırsla uyku istesen, "Aman yatayım, aman yatayım" dersen, bütün bütün uykunu kaçırırsın.

Hem meselâ, mühim bir netice için birisini hırsla beklersin. "Aman gelmedi, aman gelmedi" deyip, en nihayet hırs senin sabrını tüketip, kalkar gidersin. Bir dakika sonra o adam gelir; fakat beklediğin o mühim netice bozulur.

Şu hâdisâtın sırrı şudur ki: Nasıl ki bir ekmeğin vücudu, tarla, harman, değirmen, fırına terettüp eder. Öyle de, tertib-i eşyada bir teennî-i hikmet vardır. Hırs sebebiyle, teennî ile hareket edilmediği için, o tertipli eşyadaki mânevî basamakları mûraat etmez; ya atlar, düşer ve yahut bir basamağı noksan bırakır, maksada çıkamaz.

RİSALE

Hakikatli bir rüya-yı hayaliyede, Harb-i Umumînin beşinci senesinde, bir acip rüyada benden soruldu:

"Müslümanlara gelen bu açlık, bu zayıat-ı maliye ve meşakkat-i bedeniye nedendir?"

Rüyada demiştim:

"Cenâb-ı Hak bir kısım maldan onda bir veya bir kısım maldan kırkta bir, kendi verdiği malından birisini bizden istedi-tâ bize fukaraların dualarını kazandırsın ve kin ve ha-setlerini men etsin. Biz, hırsımız için tamahkârlık edip vermedik. Cenâb-ı Hak, müterakim zekât-ını, kırkta otuz, onda sekizini aldı.

"Hem senede yalnız bir ayda, yetmiş hikmetli bir açlık bizden istedi. Biz nefsimize acıdık; muvakkat ve lezzetli bir açlığı çekmedik. Cenâb-ı Hak, ceza olarak, yetmiş cihetle belâlı bir nevi orucu beş sene cebren bize tutturdu.

"Hem yirmi dört saatte birtek saati, hoş ve ul-vî, nurânî ve faydalı bir nevi talimat-ı Rabbâniyeyi bizden istedi. Biz tembellik edip o namazı ve niyazı yerine getirmediğimiz. O tek saati diğer saatlere katarak zayı ettik. Cenâb-ı Hak, onun kefareti olarak, beş sene talim ve talimat ve koş-turmakla bize bir nevi namaz kıldırıldı" demiştim.

Sonra ayıldım, düşündüm, anladım ki, o rüya-yı hayalîyede pek mühim bir hakikat vardır. Yirmi Beşinci Sözde, medeniyetle hüküm-ü Kur'ân'ı muvazene bahsinde ispat ve beyan edildiği üzere, **beşerin hayat-ı içtimaîsinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşei iki kelimedir:**

Birisi: **"Ben tok olduktan sonra başkası açlıktan ölse bana ne?"**

İkincisi: **"Sen çalış, ben yiyeyim."**

Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı ribâ ve terk-i zekâttır. Bu iki müthiş maraz-ı içtimaîyi tedavi edecek tek çare, zekâtın bir düstur-u umumî suretinde icrasıyla, vücub-u zekât ve hurmet-i ribâdır. Hem değil yalnız eşhasta ve hususî cemaatler-de, belki umum nev-i beşerin saadet-i hayatı için en mühim bir rükün, belki devam-ı hayat-ı inşâ-niye için en mühim bir direk, zekâttır. Çünkü, be-şerde, havas ve avam, iki tabaka var. Havastan avâma merhamet ve ihsan; ve avamdan havâssa karşı hürmet ve itaati temin edecek, zekâttır. Yoksa, yukarıdan avâmın başına zulüm ve tahakküm iner; avamdan zenginlere karşı kin ve isyan çıkar. İki tabaka-i beşer, daimî bir mücadele-i mânevîyede, bir keşmekeş-i ihtilâfta bulunur. Ge-le gele, tâ Rusya'da olduğu gibi, sa'y ve sermaye mücadelesi suretinde boğuşmaya başlar.

Ey ehl-i kerem ve vicdan! Ve ey ehl-i sehâvet ve ihsan! İhsanlar zekât namına olmazsa, üç zararı var. Bazen da faydasız gider. Çünkü, Allah namına vermediğin için, mânen minnet ediyorsun, biçare fakiri minnet esareti altında bırakıyorsun. Hem makbul olan duasından mahrum kalıyorsun. Hem hakikaten Cenâb-ı Hakkın malını ibâdına vermek için bir tevziat memuru olduğun hâlde, kendini sahib-i mal zannedip bir küfrân-ı nimet ediyorsun.

Eğer zekât namına versen, Cenâb-ı Hak namına verdiğin için bir sevap kazanıyorsun, bir şükrân-ı nimet gösteriyorsun. O muhtaç adam dahi sana tabasbus etmeye mecbur olmadığı için, izzet-i nefsi kırılmaz ve duası senin hakkında makbul olur. Evet, zekât kadar, belki daha ziyade nafîle ve ihsan, yahut sair suretlerde verip riyâ ve şöhret gibi, minnet ve tezlil gibi zararları kazanmak nerede? Zekât namına o iyilikleri yapıp, hem farzı edâ etmek, hem sevabı, hem ihlâsı, hem makbul bir duayı kazanmak nerede?

NÜKTELER

FELÂKET GETİREN ZENGİNLİK

Medine Müslümanlarından Sâlebe'nin mala, mülke karşı aşırı derece hırsı vardı. Zengin olmak istiyordu, hem de mutlaka zengin olmak! Hattâ benliğini saran bu şiddetli zengin olma arzusu, nihayet onu Resûlüllah'dan dua istemeye kadar sevketti. Bir gün huzur-ı Peygamberî'ye çıkarak:

- Yâ Resûlâllah, Allah'a dua et de zengin olayım, dedi.

Allah'ın Resûlü, Sâlebe'nin bu isteğine şöyle cevap verdi:

- Şükrünü yapabildiğin az mal, şükrünü yapamadığın çok maldan hayırlıdır.

Bu söz Sâlebe'ye kâfi gelmişti. Bir müddet bu îkazın mânâsı üzerinde düşünerek benliğini saran zengin olmak arzusundan birazcık olsun kurtuldu, fakat hırs onun yakasını bir türlü bırakmıyordu. Zamanla ihtirası yeniden depreştiği için tekrar müracaat etti:

- Yâ Resûlâllah, dua et de zengin olayım, dedi.

Bu sefer biraz daha açık ve ağır konuşan Resûl-i Ekrem:

- Ben senin için kâfi bir örnek değil miyim? dedi ve ilâve etti:

"Allah'a yemîn ederim ki, isteseydim şu dağlar altın ve gümüş olarak arkamdan akıp geleceklerdi; fakat ben istemedim."

Elinde bu kadar ilâhî kudret bulunmasına rağmen Resûlullah'ın evinde haftalarca çorba pişmediği, ekseri günleri oruçlu buldukları, çoğu zaman iftar sofraları birkaç hurma tanesi ile bir arpa ekmeğinden ibaret olduğu, herkesin bildiği bir hakikattir.

Sâlebe bunları düşünerek bir müddet daha isteğinden vazgeçti.

Zaman zaman "zengin olursam fakir fukaraya iyi yardım ederim, daha çok sevab kazanırım" diye hayal kuruyor ve Resûlullah'a üçüncü olarak bir müracaat daha yapmayı düşünüyordu. Nihayet müracaatını yaptı da; hem de söz vererek dedi ki:

"Seni hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, eğer beni zengin ederse, fakir fukarayı koruyacak, her hak sâhibine hakkını vereceğim."

Sâlebe'nin bu kadar ısrarına karşı dayanamayan Resûlullah:

"Yâ Rabbi, Sâlebe'yi istediği mala kavuştur," diye dua etti.

Bu dua üzerine koyun olarak sürü otlatmaya başlayan Sâlebe, daha evvel bütün namazlarını Resûlullah'ın cemaati olarak kıldığı için kendisine Cami Kuşu adı verildiği halde, bu sefer sadece öğle ve ikindiye mescidde kılabiliyor, diğer namazlarını koyunların ardında, bâzan da kazâen îfa edebiliyordu.

Kısa zamanda çoğalan, bereketlenen koyunlar, Medine yakınlarına sığmaz oldular, uzak çöllere, sulak yaylalara gitmek zarureti ile karşılaşan Sâlebe, artık öğle ve ikindi namazlarına da gelemiyor, sadece Cumaları mescidde görülüyordu. Nihayet çöldeki meşgalesi, ona Cuma namazlarını da unutturdu.

Arada sırada bir, sürü ile uğradığı yolların üstünde rastladığı yolculardan "Ne var, ne yok" diye haber soruyor; sonra da koyunların ardından ıssız çöllere doğru tekrar dalıp gidiyordu.

Artık umumî mes'elelerle alâkası kesilmiş, sadece şahsını ve şahsî işlerini düşünüyor, koyunlarını nerede daha iyi otlatabileceğinden başka bir şey hatırına gelmiyordu.

Bir gün Resûlullah'ın:

- Sâlebe görülüyor, nerededir?" diye sorması üzerine:

- Koyun aldı; sinek kurtları kadar çoğaldı; buralara sığmaz olduğundan şimdi çöllerde sürüsünün ardında dolaşüyor," dediler.

Resûlüllah:

- Sâlebe'ye yazık oldu, yazık!" buyurdu.

İşte bu sırada zekât ve sadaka âyeti nâzil olarak, mâlî durumu düzgün olan Müslümanların geçim sıkıntısı içinde bulunan kardeşlerine yardım etmeleri emredildi.

Bu âyet-i kerîmenin emrine büyük bir istekle uyan Müslümanlar, mallarının bir kısmını geçim sıkıntısı içinde yaşayan kardeşlerine seve seve verirken Sâlebe:

- Bu sizin yaptığınız düpedüz haraççılıktır," diyerek zekât toplayan memurları boş çevirdi.

Haberi duyan Resûlüllah, üzülmekle "Yazık oldu Sâlebe'ye!" sözünü tekrarladı.

Sâlebe'nin evvelâ, "Zengin olursam her hak sâhibine hakkını vereceğim" diye yemîn edip, sonra da bu kadar değişik tavır göstermesi üzerine "Berâe" sûresindeki şu âyet-i kerîme nâzil oldu: (Meâlen):

"Münâfıklardan bâzıları da mal, mülk verip zengin ettiği takdirde Allah'a daha fazla bağlanıp fakir fukaraya daha çok yardım edeceklerine dair söz verdiler, ne zaman ki Allah onlara bu isteklerini ihsan eder, zengin olurlar; o zaman Allah'a verdikleri sözü unuturlar, cahillik edip fukaranın hakkını vermezler."

Bu âyet-i kerîme, Sâlebe'nin münâfıklar sınıfına düştüğünü bildirmesi üzerine, akrabalarından biri şiddetli teessüre kapılarak gidip Sâlebe'ye durumu haber verdi ve fukaranın hakkını vererek kendisini münâfıklıktan hemen kurtarmasını istedi.

Bunun üzerine Sâlebe, Resûlüllah Aleyhissalâtü Vesselâm'a müracaat ederek fukaranın hakkını getirdiğini söylediye de Resûlüllah üzüntülü bir edâ ile:

"Senin verdiklerini alamam artık Sâlebe... Allah Celle ve Alâ men'etti, haydi git!" diye mukabelede bulundu.

Resûlüllah'ın âhirete teşrifinden sonra Hazret-i Ebû Bekir'e müracaat eden Sâlebe, sırasıyla Hazret-i Ömer ve Osman'a (R.A.) da müracaat ettiyse de:

- Resûlüllah'ın almadığını biz nasıl kabûl ederiz?" diye hepsinin reddi ile karşılaştı. Hazret-i Osman (R.A.) zamanında vefat ederken Sâlebe'nin kulaklarına şu sözler geliyordu:

- Yâ Sâlebe, şükürünü edâ ettiğin az mal, şükürünü îfa edemediğin çok maldan hayırlıdır.

İMAM ŞAFİ HAZRETLERİ VE İLİM HIRSI

...Hadislerden de İmamı Şâfiî'ye işaret çıkaran âlimler, Peygamberimizin şu hadîsini hatırlatırlar: "Kureyş'ten bir âlim çıkacak, yeryüzünü ilimle dolduracaktır." Bu hadîsin işaret ettiği âlimin İmam-ı Şâfiî olduğu, sonradan açıkça anlaşılmıştır.

Gazze'de oğlu için gereken öğrenim çevresini bulamayan annesi, onu bu mahrumiyet bölgesinden alır, Mekke'ye getirir. Burada geniş ilmî çevrede kısa zamanda kendini yetiştiren küçük Muhammed, dokuz yaşında iken Kur`ânı Kerim'i bütünüyle hıfzeder.

Onbeş yaşına gelince de, fetva vermeye ehil hale gelir. Onun bu kadar küçük yaşta fetva verecek bir makama erişmesinde; ilme karşı duyduğu şiddetli ilgi ve öğrenme merakının büyük hissesi vardır.

İlme duyduğu bu büyük ilgiyi bizzat kendisi şöyle ifade eder: "Cahil bir adam, mal toplamaya karşı nasıl hırs duyarsa, ben de ilme karşı öyle alâka duyuyorum:" Bir diğer sözünde de şöyle der: "Yavrusunu kaybeden anne, oğlunu bulunca nasıl sevinirse, ben de aradığım bir mes'eleyi bulunca öyle seviniyorum." Böylesine şiddetli arzu ettiği ilimden ne anladığını ise şu kısa cümle içinde özetler: "İlim, öğrenilen değil, yaşanandır. Yaşanmayan ilim, geçmeyen parâ gibidir: Sahibine gerçekte faydası olmaz."

HIRSIN HAYATLA ÖDENEN BEDELİ

ABD'nin New York şehri, trafik yoğunluğu en çok olan dünyanın belli başlı metropollerinden biridir.

İşte, New York'un bu oldukça hareketli günlerinin birinde şehrin beşinci caddesinde yürüyen bir adama bir otomobil hafifçe çarptı. Bu istenmeyen kazada yayaya bir şey olmamıştı. Otomobilin şoförü yayayla konuştu, özür diledi ve iş tatlıya bağlandı.

Fakat yaya tam düştüğü yerden kalkmaya hazırlanıyordu ki, hadiseyi uzaktan görüp gelen bir aklıvel, düşen adamın yanına gelerek yerinden kalkmadığı taktirde yaralandığını öne sürerek sigortadan hatırı sayılır miktarda para alabileceğini söyledi.

Bir anda emeksiz kazanacağı yeşil dolarları gözünün önünde canlandıran adam, paranın cazibesıyla doğrulduğu yerden yeniden arabanın önüne yattı.

Araç sürücüsü ise bütün bunlardan habersiz, adamın gittiğini düşünüp, bir an önce hadise mahalinden uzaklaşma isteğiyle arabasını çalıştırıp gaza bastı. Bir anlık hırsa kapılan arabanın altındaki adam, daha ne olduğunu bile anlayamadan hırsının bedelini canıyla ödedi.¹

YAHUDİ'NİN YALANI

İsa Aleyhisselam vaaz etmek üzere bir köye gidiyordu. Arkasından yetişen bir Yahudi, ona yol arkadaşı oldu. Bir müddet yürüdükten sonra acıktılar. Yol kenarına oturdular. Hazret-i İsa, heybesinden üç ekmeği çıkardı. Birini Yahudi'ye verdi, birini kendi yedi, uçucusunu ise tekrar heybesine koyup ibadete başladı. Yahudi, fırsattan yararlanıp kalan ekmeği de yedi.

¹ Hadiselerin İbretli Dili, s:63

Hazret-i İsa dönünce heybesindeki ekmeğin yok olduğunu gördü. Yahudi'ye sordu, ama o, yeminler ederek görmediğini söyledi. Bunun üzerine İsa Aleyhisselâm, Yahudi'ye bir ders vermek istedi. Toprağı avuçladı. Sonra avucunu açtı. Avucu altın doluydu. Hazret-i İsa mucize göstermişti. Yahudi ise altınları ondan nasıl alacağını düşünüyordu.

Hazret-i İsa hiç ses çıkarmadan altınlardan bir kısmını Yahudi'ye verdi, bir kısmını kendisi aldı. Kalanını avucunda tutup:

— Son ekmeği kim yedi ise bunu ona vereceğim, dedi. O zamana kadar ekmeği görmediğini, yemediğini iddia eden Yahudi, hemen atıldı;

— Ben yedim, altınları bana ver.

— Sen dünya malına çok hırs gösteriyorsun. Hırs insana zarar verir. Bütün altınları al, senin olsun. Ama peşimi bırak. Senin gibi bir yalancı ile yolculuk yapamam.

Ve ayrıldı gitti.

Yalnız kalan Yahudi, sevinçten uçuyor, altınlarla oynuyordu. O sırada eşkıyalar bastı. Altınları elinden almak istediler. Yahudi hemen bir kurnazlık düşündü.

— Bu işi kavgasız gürültüsüz halledelim, dedi, aramızda bölüşelim.

Teklif eşkıyaların hoşuna gitti.

— Peki, dediler, bölüşelim.

— Ama önce karnımızı doyuralım. Bir kaç kişi kasabaya gitsin de yiyecek getirsin.

Birkaç kişi yiyecek almaya gönderildi.

Gözlerini altın hırsı bürümüşü. Arkadaşlarını öldürüp altına sahip olmak için yiyeceklere zehir attılar. Yahudi'nin yanında kalanlar da aynı şeyi düşünmüş ve arkadaşlarına pusu kurmuşlardı. Ansızın saldırıp hepsini öldürdüler. Getirdikleri yiyecekleri de bir güzel yediler. Sıra altını bölüşmeye gelmişti. Ama zehir tesirini göstermeye başlamıştı. Az sonra hepsi öldü.

Hazret-i İsa köydeki işini bitirip dönerken cesetleri gördü. Üzüntü içinde şunları söyledi:

— Mal ve para hırsının sonu budur işte. Helâl kazançla yetinmeyenler böyle perişan olur. Ey Allah'ım, bizi başkalarının hakkına göz dikenlerden etme...²

HAYVANLARIN DİLİNİ BİLEN ADAM

Kazandığı ile bir türlü huzura kavuşamayan çok hırslı bir adam, aniden ölen hayvanlarının ziyan oluşunu bir türlü hazmedemiyormuş. Bunların ölecekleri zamanı daha evvelden öğrenip erken önlem almak istiyormuş! Bunun için Süleyman Peygambere başvurmuş:

² Ahmet Şahin "Dini Hikayeler" s:11

- Bana dua et de, senin gibi ben de şu hayvanların dilini öğreneyim...diye günlerce yalvarmış. Süleyman Peygamber de bunca ısrar karşısında nihayet ona dua etmek mecburiyetinde kalmış. Ondan sonra ihtiraslı adam, hayvanların çıkardığı acayip sesleri anlamaya başlamış.

Bir gün kapısının önünde kedi ile köpeğin konuşmasını dinlemiş:

Kedi köpeğe:

- Benim önüme dökülen ekme kırıntılarına dokunma. Yarın ağanın ineği ölecek, onun leşini çöplüğe atacaklar. Bolca yer, karnını doyurursun! Demiş.

Bunu duyan hırslı adam, derhal atına binmiş, ineğini pazara götürüp bir fakire satmış. Tabii ölmesi mukadder olan inek, böylece o fakirin elinde ölmüş.

Hırslı adam, ziyandan kurtulmanın sevinci içinde, yine kedi ile köpeği dinlemeye devam etmiş. Onlardan bu defa da şunları duymuş:

Köpek demiş ki:

- Hani ya yalancı! Ağanın ineği ölecekti de, ben de doyasıya bir et yiyecektim ya?

- Sorma köpek kardeş. Ağa ineği pazara götürüp sattı. O da bir fakirin elinde öldü. Ne ise sen üzülme. Şimdi sıra ağanın atında. At ölecek, o zaman afiyetle karnını doyurursun.

Bunu duyan Ağa, yine pazarın yolunu tutmuş. Oldukça yüksek bir fiyata atini satmış. Büyük bir sevinç içinde dönüp evine gelmiş. Kendi kendine:

- Hayvanların dilini öğrenmek bana iyi kâr getiriyor, diyormuş. Yine can kulağıyla kedi ile köpeği dinlemeye başlamış.

Bu defa köpek öfke ile kediy sormuş:

- Kedi kardeş! Beni sen hep kandırıyorsun, hani Ağanın atı ölecekti?

- Yalan söylemedim, dediğim doğru. Fakat Ağa kurnaz çıkıyor, ölecek hayvanlarını hemen satıyor, Atı da sattı, o da alan kişinin elinde öldü. Ama bu defa sana kesin bir müjde veriyorum. Ağa bundan kaçamayacak, sen de ben de tam bir hafta ziyafet içinde krallar gibi yaşayacağız!..

- Neymiş bu müjde, çabuk söyle de açlığımıza iyi gelsin!

- Müjdem şu ki, bu hafta içinde Ağanın öküzü ve keçisi değil, bizzat kendisi ölecektî

Hayvanlarının ölmesi, ağaya gelecek büyük bir belaya engeldi. Ama o hayvanları satıp malına bela gelmesini engelleyince, bela bu sefer doğrudan doğruya canına gelecek. Konu komşu cenaze evine yemekler getirecek. Ağanın ardından yemekler yapılıp, etler dağıtılacak. Biz de bunların artıklarından bol bol yer, içer, keyfimize bakarız.

Bunu duyan mal canlısı Ağada müthiş bir telaş başlamış. Ne yapıp, ne edeceğini şaşırmış. Malını da mülkünü de bir anda unutup can derdine düşmüş.

- Bütün servetimi vereceğim, biri beni kurtarsın, demiş.

Fakat onun bütün çırpınmalarına rağmen Azrail gelmiş. Ağanın canını, helal haram tanımadan kazandığı servetinin içinde almış. Geri bıraktığı malları mirasçılara pay edilmiş, ağanın kendisine de huzur-u ilâhîde hesabını vermek düşmüş.³

KANAATİN FAYDASI

Sen bil kî, tamah mezmum, kötü ahlâktandır. O kötülükten başka kişinin eline tamah ettiği şey geçmeyince meydana gelen utançlıktan başka ondan nice kötü huylar da doğar. Çünkü bir kimse bir kimseye tamah eylese o kişinin yüzüne güler. Aralarına nifak girer. İbadette riyakâr olur. Kendisini alaya alıp hor görmelerine sabreyleyler. Tamah ettiği kimsenin kötü olan işlerine müsamaha gösterir. İnsan haris yaratılmıştır. Aç gözlüdür. Elde bulundurduğu şeyle kanaat etmez. Kanaattan başka şeyle de hırstan ve tamahtan kurtulamaz.

Resul aleyhisselâm şöyle buyurur:

"Eğer Adem kuluna iki dere dolusu altın verseler yine: "Keşke üç dere dolusu altınım olaydı" der. Topraktan başka hiç bir şey insanın gözünü doyurmaz."

Bir kimse tevbe eylese Hak Teâlâ onun tevbesini kabul eder. Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"İnsanda iki şey dışında her şey ihtiyarlar. Bunlardan biri ömrünün uzunluğu, diğeri de malının çoğalacağı umududur."

Yine Resul aleyhisselâm buyurdu ki:

"Ne mutlu o kimseye ki, İslâm yoluna hidayet edilmiştir, yeleri kadar geçim sahibidir ve ona kanaat etmektedir."

Yine Resulullah Efendimiz dedi ki:

"Cebrail, benim kalbime şunu fısıldadı ki, hiç bir kul, rızıkı tamamlamayınca ölmez. Hak Teâlâ'dan korkun. Dünyayı düşünerek, acele etmeden isteyin. Yani yeteri kadarından çoğunu dilemeyin. Tâ ki, halkın çok şükredenleri siz olun. Üzerinize reva gördüğünüz şeyleri siz de halka reva görün. O zaman tam bir mü'min olursunuz."

Musa aleyhisselâm dedi ki:

— Ya Rab! Senin kullarından en zengin kim vardır?

Hak Teâlâ Hazretleri de:

- Benîm kullarımdan en zengin olan o kişidir ki, kendisine kanaat vermişimdir! dedi.

Musa yine sordu:

Hak Teâlâ şöyle buyurdu:

— En âdil kişi, kendi nefesine insafılı olandır. İbni Mes'ud (Allah ondan razı olsun) buyurdu ki:

³ Mehmet Dikmen "Esrarengiz Olaylar" s:48

— Her gün bir melek nida edip şöyle der: "Ey Âdemoğlu! Sana yetecek kadar olup seni uyanık tutacak az bir şey, çok olup da seni gaflete ve gevşekliğe sevk eden şeyden daha hayırlıdır!

Haberde şöyle gelmiştir:

—Hak Teâlâ: "Ey Âdemoğlu!" diye buyurur. "Eğer sana bütün dünyayı versem senin ondan nasibin yiyebileceğin kadardır, fazla değildir. Eğer sana yiyeceğinden Fazlasını vermesem, nasibinde fazlasının meşgalesini ve hesabını başkalarının üstüne yüklesem, sana bundan baka nasıl iyilik etmiş olurum?"

SERCE'NİN OGUDU

Şa'bî der ki: Avcı bir serçe tutmuştu. Kuşçağız: Ey kişi! Benden ne istiyorsun? diye sordu. Avcı: Seni öldürüp etini yiyeceğim! dedi. Kuşçağız: Benim etimi yemekle sana bir faydam dokunmaz. Ama sana üç öğüdüm var. Bunları sana Öğreteyim ki, beni yemekten sana daha hayırlı olsun. Ama o üç öğüdün birincisini elinde iken veririm. İkincisini beni elinden salıverdiğin ve ben ağaç dalma konuştuğum zaman vereyim. Üçüncüsünü de uçup dağ başına konuştuğumda vereyim! dedi. O kişi: Peki, o üç öğüdü bana bildir! dedi. Eğer elinden bir şey çıkar, kaybolursa ona hasret çekme. O kişi kuşu avucundan bırakıp salıverdi. Kuş uçtu. Bir ağaç üzerine kondu. Adam: Ey kuş! İkinci öğüdünü söyle, dedi. Kuş da: Güç söze inanma! dedi. Sonra daldan uçup gitti, dağ başına kondu. Adama: Ey bahtsız kişi! dedi. Eğer beni öldürseydin öyle zengin olurdu ki, hiç bir zaman fakirlik görmezdin. Zira benim karnımda iki inci vardı ki, her biri yirmi miskal kadardır. Adam bu söze üzüldü, parmak ısırıldı ve: Ne yazık, acındım! dedi. Öyleyse üçüncü öğüdü söyle. Kuş da dedi ki: Sana öğüdümün ikisini söyledim. Onları unuttun. Üçüncüsünü ne yapacaksın? Sana, geçen şeye gam yeme, dedimdi. Yine güç şeye inanma! demiştim. Ben senin elinde iken etim, kanadım ve kuyruğumla iki miskal yoktum. Şimdi benim karnımda yirmişer miskal o inciler neyler? Haydi diyelim ki, o inciler var, mademki senin elinden çıktım, artık gam yemenin ne faydası var? Kuş bunları söyleyip uçtu, gitti. Bu mesele şundan ötürü anlatıldı ki, tamah meydana geldiği zaman insan, yapılması güç olan şeylere de inanır.⁴

HIRS ve TAMAHIN İLÂCI

Bil ki, hırs ve tamahın ilâcı bir macundur. Sabrın acılığından, bilginin tatlılığından ve amelinin zorluğundan yapılmış bir karışımdır. Bütün manevî hastalıkların ilâcı da bu türlü karışımdan olur. Bu ilâç beş çeşittir.

Birinci İlâç: Yapılan işte, ameldedir. Bu amel ilk önce insanın kendi masrafını kısmaktır. Eski elbise giymeli, kuru ekmele kanaat edilmelidir. Arada sırada katık yeterli görülebilir. Eğer dayanabilirse bu yolla tamah ve hırsları kurtulmak kolayca elde edilebilir. Ama nafakasını çoğaltan kimse için o kadar yiyecek, içecek kanaat eylemek mümkün olmaz. Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse iktisatlı harcarsa sıkıntı çekmez."**

Yine Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur: **"Üç şey vardır ki, halkın kurtuluşu onlardadır:**

⁴ İmam Gazali "Kimya-yı Saadet"

1 — Gizli olsun, aşikâr yerde olsun Allahü Teâlâ'dan korkmak.

2 — Tedbirli harcamada bulunmak ve gerek zenginlik, gerek fakirlik hallerinde orta derecede olmak.

3 — Kızgınlık ve hoşnutluk anlarında yine aşırıya gitmemek,"

Bir kişi Ebu Derdâ'yı (Allah ondan razı olsun) gördü. Yerden hurma çekirdeği devşiriyor ve şöyle diyordu:

—Geçimde hafiflik üzere olmak kişinin aklının ve anlayışının çokluğundandır!... Resulullah Efendimiz yine buyurmuştur ki:

"Bir kişi iktisatla harcamada bulunursa, Hak Teala onu halka muhtaç eylemez, zengin eder. Bir kimse rızkını ölçsüz harcarsa Hak Teâlâ onun nafakasını kısaltır, fakir eder. Bir kimse Allahü Teâlâ'yı anarsa Hak Teâlâ da onu sever."

Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Tedbir geçimin yarısıdır."

İkinci İlâç: Yeteri kadar rızık bulunca geleceği düşünerek uzun emeller beslememek, bunları elde etmek isteyerek rahat ve huzurunu kaçırmamaktır. Nitekim şeytan ona der ki:

—İhtimaldir ki, ömrün uzun olur. Yarın eline bir şey geçmeyebilir. Bugün çalışıp istekte bulun. Hiç dinlenme. Ne yerde olursa olsun talep eyle, vakit geçirme.

Allahü Teâlâ da şöyle buyurur:

"Şeytan sizi yarınki fukaralıkla korkutup sîze kötü işleri emreder." (Bakara Sûresi: 268)

Seylan yarının fakirlik korkusuyla bugünden birçok zahmetlere katlanmanı ister. Sonra da bu korkuyla düştüğün sıkıntılara bakıp sana güler. Çünkü yakın gelmez ve yarınlar bilmez. Diyelim ki, gelse bile onun zahmeti bugünkünden az olmasa gerektir. Bundan kurtulmanın yolu, hırs sahibinin hırsı yüzünden rızkının artmayacağını bilmektir. Nitekim Resulullah Efendimiz, İbn-i Mes'ud'un yanından geçiyordu. Onu çok kaygılı, kederli gördü. Ona dedi ki: "Gönlüne çok gussa verme! Sana ne mukadder kılınmışsa elbette o olsa gerektir. Senin nasibin olan şey, elbette sana erişecektir." Bilinmeli ki, kulun nzkı hiç ummadığı yerden gelir. Hak Teâlâ şöyle buyurur: "Her kim Allah'tan korkarsa, Allah ona (darlıktan) çıkış yolu gösterir ve ummadığı yerden rızık verir." (Talâk Sûresi: 2-3)

Ebû Hazım der ki:

—Her şey iki kısımdır. Birinci kısım ki, benim nasibimdir, acele olarak bana erişir. İkinci kısım ki, başka kimselerin nasibidir, yer ve gök ehli bir araya gelseler onu bana eriştiremezler. Bir kimse onu istemekte ısrar etse de ne işe yarar?

Üçüncü İlâç: Eğer tamah etmeyip sabrederse nihayet sıkıntı çekeceğini, fakat tamah edip sabretmezse hem sıkıntı çekeceğini, hem de aşağılık bir kimse olup dünyada ayıplanacağını, âhirette ise tehlikeli cezalara çarptacağını bilmektir. Tamah etmeyip sabrederse sevap kazanır,

halk tarafından sevilip övülür. Eğer tamah eylese hem güç olur, hem halk içinde horlanır, hem de gönlü kırılır. Bununla Melâmet olup âhirette azabının tehlikesine düşer. Sevap bulmaz. Gerek Hakkın katında, gerekse halkın içinde beğenilir kişi olmaz. Böylece sevapla, sevilme, övülme ve izzet-i nefis ile çekilen sıkıntı, zillet, günahkârlık ve âhirette cezası korkusu ile çekilen acıdan daha evlâdır. Resul aleyhisselâm buyurdu ki:

"Müminin izzeti, insanlara ihtiyaçsızlık duymasındandır." Hazret-i Ali (Allah ondan razı olsun) şöyle demiştir:

—Bir kişiye senin ihtiyacın varsa, sen onun erisin. Bir kimsenin sana ihtiyacı varsa, sen o kişiyi emiri olursun. Eğer bîr kişiye ihtiyacın olmazsa onun eşidisin.

Dördüncü İlâç: Bu hırs ve tamahın peşinden niçin koştuğunu düşünmektir. Sen düşün ki, bu tamahı ve bu hırsı niçin gösterirsin? Eğer yeyip içmek, zevklenmek içinse, eşeğin yeyip içmesi daha ziyâdedir. Eğer fere ve şehvet içinse ayı, domuz bu yolda daha aşkındır. Eğer tamahı kesersen onun eşi yoktur. Meğer enbiya ve evliya ola. Bunların eşi olmak o hayvanların eşi olmaktan Üstün değil midir?

Beşinci İlâç: Malın âfetlerinden çekinmektir. Mal çok olursa dünyada âfet tehlikesinde olur. Âhirete ise fakirlerden beş yüz yıl sonra Cennete girer. O kişiye gerek olan şey, kendisinden daha aşağı olan kimseye bakmasıdır. Hak Teâlâ'ya bundan dolayı şükretmelidir. Zengin olanlara bakmamadır.

Resul aleyhisselâm şöyle buyurmuştur:

"Öyle bîr kişiye bakın ki, dünyada sizden daha aşağı bir mevkide olsun."

İblis her zaman der ki:

— Niçin kanaat edersin? Oysa filân kimsenin falan kişinin su kadar malı vardır. Sen neden malını kısıtlarsın?

Seylan yine der ki:

— Niçin korkuyorsun? Filân âlim ve filân iman ehli çekinmezler ve haram yerler. Dünyada varlığı senden çok olanları hatırına getir. Dinde de onları düşün ki, ibâdetleri senden eksiktir.

Oysa saadet bunun aksidir. Daima dinde yüce kişilere nazar kılmalısın. Tâ ki, kendini, öz benliğini kusurlu, günahlı göresin. Dünyada fakirlere bakmalısın ki, kendini zengin göçersin.⁵

HIRS

Bir yakıcı kor. Yüreğe saplanan ateşin mızrak... Yakıp kül eden kezzap. Hırs, kendi eliyle iç dünyayı bir savaş alanına çevirmek, kanlı arenaya döndürmek kalp zeminini.

⁵ İmam Gazali "Kimya-yı Saadet"

iblis tahrikçi, nefis yordakçı, ruh mağdur ve mazlum bir halde bu meydanda. His ve duygular birbirine düşmüş, bir iç savaş var artık gönül otağında. Hazin bir çekişme bu, bir iç kıyamet tablosu.

Kendiyle barışık olmayan insanda görülür hırs. Kendini aşamamış insan da. Bu sebepten hayal, akıl, ruh, düşünce dışa yönelir. İçte yenilginin hesabını dışa sorma, içteki mağlubiyet yarasını dışta tedavi etme yöneliştir bu... Tabii ki yanlış bir yönelme yanlış bir muacele.

Hırs kin ve öfkeyi çağırır ardından... Öfke şeytan payandası ona. Aslında bu destek çürük ve küflü. En küçük bir menfaat darbesiyle destek yıkılır ve insan ümitsizliğin zindanlık iklimine tıklır bir anda.

Efsunlu bir büyü vardır hırsın yüzünde, insanı kendine çeken ve ona zehirli meyveler sunan bir büyü. Yemişlerine bedbahtlık usaresi zerkedilmiştir onun. Sancısı çok sonra çıkar ortaya.

Hırs, yiyip bitirir bütün iyilikleri, sevapları. Hayırlar onun yakıcı ikliminde erir gider. Gözü kör eder, kalbi sefaletе düşürür, ahmaklık okuyla zedeler dimağı. Onun için hırsın girdiği bir dünyadan basiret çıkar. Onun karanlık gölgesi düşünce, ruha cömertlik, hoşgörü diğergâmlık gibi insanî hasletler elini eteğini çekerler o iklimden tıpkı dünyayı terk eden ışık huzmeleri gibi. Işığın olmadığı yerde karanlığın zifiri renginden başka ne kalır ki?

Ah mahkûm ruh. Hırsın çelikten kolları arasında nasıl da ezilmişsin? Fakat onu sen büyüttün içinde. Hatayı başkasına yükleme! Onun pranga ve zincirlerini sen işledin benlik atölyende.

İşte şimdi zincire vurdu seni. işte onun prangası geçti kollarına. işte şimdi seni esir aldı. Artık beyhude feryat etme. Onun yakıp kül eden zehrini yudumlamadan önce düşünecektin bunu.

İlahî tayflardan yüz çevirdin. Allah'ın veli kullarının öğüdünü dinlemedin. Onların sundukları iksiri yudumlamadın. Küçük gördün onları. Gözünde büyüttüğün meçhul emellerin vardı zira. Özünde çimlendirdiğin çürük arzuların vardı. Dünya sevdası, mal, mülk sevgisi, makam ve şöhret isteğın seni yiyip bitirdi.

Bak şimdi nasıl da fersiz gözlerle bakıyorsun çevreye. Nasıl da yardım diliyorsun o basit gördüğün kutlu ellerden. Nasıl da iç dünyadaki Önüne geçemediğın herşeyi yakıp kül eden hırs ateşini söndürmeleri için iksir dileniyorsun. "Bir *bardak o/sun verin*" diyorsun o ab-ı hayattan; içindeki fanilere sevda ateşi sönsün, ruhun bir gülistana dönsün diye.⁶

KÖR, SAĞIR VE ÇIPLAK

Seba şehri pek büyük bir şehirdi, öylesine büyük ki büyüklüğü bir tepsi kadar.

Saba şehri aynı zamanda çok ulu, çok kocaman çok geniş, çok uzun ve çok azametli bir şehirdi, öylesine kocamandı ki tıpkı bir soğan kadar. Bu tuhaf şehirde üç tuhaf insan yaşıyordu. Biri kör, biri sağır diğeri de çıplaktı. Kör olan uzakları görür, sağır olan çok iyi işitirdi.

Bir gün bu üçü bir aradayken kör:

⁶ Mehmet Erdoğan "Burak Kervanı 1" s:204

"Bakın uzaklardan atlılar geliyor, onların hangi kabileye mensup olduklarını ve kaç kişi olduklarını tek tek görüyorum." dedi. Sağır:

"Evet evet ben de seslerini duydum ve ne dediklerini çok net anlıyorum." dedi. Çıplak:

"Eğer buraya gelirlerse bizi soyarlar diye korkuyorum." dedi. Kör:

"Bakın yaklaşıyorlar, haydi onlar gelmeden, bizi yakalayıp bir kötülük yapmadan kaçalım." dedi. Sağır:

"Davranın dostlar, gürültü gittikçe yaklaşıyor onlar gelmeden kaçalım." dedi.

Böylece şehri bırakıp kaçtılar koşa koşa bir köye vardılar. O köyde çok semiz bir kuş buldular. Kuş o kadar besiliydi ki vücudunda zerre kadar et yoktu. Kemikleri bile incelmış ipliğe dönmüştü.

Üç arkadaş o kuşu yediler, karnı doymuş filler gibi şiştiler. O kadar doyup şiştiler ki âdeta âleme sığmaz oldular. Böylesine şişmiş olmalarına rağmen bir kapının çatlağından geçerek bir evden içeriye girdiler.

* **Sağır: İnsanın içindeki istektir.**

* **Kör: Hırstır, halkın ayıbını bir kıl bile olsa görür, kendi ayıbını zerre kadar görmez.**

* **Çıplak: Dünyaya kapılmaktır. Dünyaya çıplak geldik, çıplak gideceğiz çünkü.⁷**

DÜNYANIN HALİ

Dünya arzusu ve şehveti külhana benzer, takva ise hamama. Böylece takva hamamı şehvet külhanıyla aydınlanır.

Takva sahipleri böylece bu dünya külhanında zevk ve sefa içindedirler. Çünkü onlar, hamama girerek yıkanıp temizlenmişlerdir.

Bu dünyadaki zenginler, hamamı ısıtmak için tezek taşıyanlara benzerler. Cenab-ı Rabbül alemin, hamam ısınsın tavlansın diye onlara bir hırs vermiştir.

Hamama giren, yüzünden, yüzündeki temizlik ve güzellikten bellidir. Külhandakiler de yüzlerindeki ve ellerindeki kir, duman ve işten belli olurlar.

Bu dünyada mal toplayan ve onunla övünen "Ben şu kadar, bu kadar mal topladım." diyen gerçekte; "Bu kadar tezek, bu kadar fışkı getirdim." diyor. Bu sözler aslında yüz kızartıcı sözlerdir. Fakat külhanda çalışanlar aralarında bununla övünürler.

"Sen akşama kadar altı küfe tezek getirdin. Halbuki ben hiç zahmet çekmeden, yirmi küfe tezek taşıdım." derler. Külhanda doğup temizlik nedir görmeyen kişi elbette misk kokusundan incinir, hasta olur."⁸

⁷ Mesnevi'deki Bütün Hikayeler, s:152

⁸ Mesnevi'deki Bütün Hikayeler, s:175

YARALI EŞEĞİN HALİ

Birisi yaralı bir eşeğin yarasına bir bez bağlasa o bez yaraya yapıősa. Sonra o bezi çekip çıkarmak isteseler eőek acıdan derhâl çifte atmaya başlar. Ne mutlu o insana ki böyle bir işe girişmeye kalkıőmaz.

Hele bu eşeğin elli tane yarası olursa ve bu elli yaraya da yapıőmıő elli bez bulunursa artık sen onları çekip çıkarmaya çalıőan adamın hâlini düşün.

- **Mal mülk bez gibi, hırs ise yara gibidir. Kimin hırsı fazla ise yarası fazladır.⁹**

⁹ Mesnevi'deki Bütün Hikayeler, s:214